

RETINA: MOŽNOSTI MALBY (1989–2019)

Dušan Brozman, Emma Hanzlíková, Klára Voskovcová (eds.)

T I S K O V Á
Z P R Á V A

H U M P O L E C
1 8 - 1 0 - 2 0 1 9

→ První kniha věnovaná malbě, kterou jako svou šestou publikaci vydává nakladatelství zóny pro umění 8 S M I Č K A. Stanovit si úkol připravit kvalitní výstavu na téma 30 let československé malby doplnila výzva uchopit a rozvinout toto téma v knize, která vyšla ke dni vernisáže stejnojmenné výstavy. Oslovit významné teoretiky, kteří se malbě konstantně věnují a požádat je, aby třicet postkomunistických let vývoje tak zásadní umělecké formy, jako je malba, vměstnali do daného počtu normostran. Uspořádat výběr reprodukcí tak, aby souvislosti mezi jednotlivými díly nezůstaly jen v hlavách editorů. Uvědomit si, že právě reprodukce odvádí zrak a diváka od originálu a otevřít téma reprodukování a úpravy uměleckých děl v rozhovorech s fotografem Martinem Polákem a odborníkem na postprodukcí grafikem Radkem Typovským. Nechat zaznít hlas samotných malířů a jen v omezeném počtu a s nadhledem, který formát ankety umožňuje. A v neposlední řadě, poskytnout prostor grafickému řešení, které opět, stejně jako u ostatních knih z 8smičky, dále rozvíjí koncepci výstavy a zároveň ironicky glosuje a kreativně doplňuje teoretický exkurz do světa československých obrazů posledních třiceti let.

Knihu lze rozdělit na části. Teoretickou s texty kurátorů výstavy Dušana Brozmana a Emmy Hanzlíkové doplnili další dva teoretici – Petr Vaňous a Aurel Hrabušický (SNG). Následují dva rozhovory – fotograf a grafický designér. Sekci reprodukcí děl z výstavy, kterou lze chápat jako katalogovou část, najdeme v pomyslném středu knihy. Třetí část zahrnuje dva texty teoretika a kurátora NGP Michala Novotného a nejrozsáhlejší stať celé knihy od doktorandky FF UK Evy Skopalové. Na závěr se čtenář z vyplněných dotazníků dozví názory malířů samotných.

Teoretickou část knihy uvádí kurátor výstavy a editor Dušan Brozman (1961) větou „... člověk je zakotvený v životě smysly a „šedou kůrou“, abych použil oblíbený výraz Marcela Duchampa.“ Obsahuje to zásadní, čemu se Brozman ve výstavě i v textu knihy Retina a jiné příběhy o malbě věnuje – tj. retinálnímu neboli sítnicovému umění, které oslovuje v prvé řadě lidské smysly. Brozman se coby historik umění a pedagog celý život věnuje malbě a konceptuálnímu umění, pozoruje tedy oba proudy, které se některým teoretikům a umělcům (včetně Marcela Duchampa) zdají nesmiřitelnými. Odmítá redukci uměleckého díla na myšlenku, protože ta ignoruje materiální a subjektivní stránku díla, a tedy eliminuje smyslovost, která je pro neuchopitelnou malbu zásadní. Obrazy jsou pro něho zázračnými zrcadly, která nabízejí odpovědi na otázky vyvolané našimi smyslovými vjemy, asociacemi a vědomostmi.

Fundovanou „poznámku k situaci malby v době zrychlených negací“, pod názvem Současný obraz jako svědectví o aréně věnoval Petr Vaňous (1975) malíři Eberhardovi Havekostovi. Znamý teoretik malby a kurátor desítek výstav naznačuje dvě linie uvažování o obrazu, lineární a cyklickou, a dochází k tomu, že je třeba „...učinit krok směrem od média obrazu coby hmotného artefaktu k tomu, z čeho tato výrazová forma vychází a vyrůstá...“, čímž se dostává k otázce, který z těchto dvou postojů se dotkne podstaty dneška hlouběji a zásadněji. Odpověď hledá právě v díle Havekosta, který se ve své tvorbě ptal na způsoby vidění, jež se současnému člověku nabízejí a kterými je sycen či přímo přesycován.

8 S M I Č K A

Příjemným odklonem od média malby je zamyšlení slovenského historika a teoretika umění Aurela Hrabušického (1955) nad slovenským Konceptem a malbou v tvorbě tří zásadních umělců, Júlia Kollera, Petera Bartoše a Stana Filka. Sleduje, jak a proč se z akademických malířů pozvolna stali „výsošnými konceptualisty“.

Emma Hanzlíková (1990), o dvě generace mladší historička umění než Dušan Brozman, s nímž výstavu a knihu připravovala, se sama řadí k těm, pro něž už jsou displeje počítačových i telefonních monitorů přirozenou součástí práce s obrazy. V textu s názvem Množirny obrazů mimo jiné vyslovuje tezi, že „... je možné, že za pár let už nebude nutné malovat.“ Zabývá se totiž vývojem obrazové reprodukce – od rytiny, přes fotografii, až po pixelový image, který je vytvořen počítačovým algoritmem a prostřednictvím odkazů na významné umělce (např. Josef Sudek, Louise Lawler, Sherrie Levine), kteří pracovali s momentem simulakra, dochází k jedinečnosti malovaného obrazu.

Navazující rozhovor se známým fotografem uměleckých děl a umělcem Martinem Polákem odkrývá fotografické čarování s obrazy, které následně završuje práce Radka Typovského v DTP studiu. Málokterý umělec nenechává svá díla vyfotit Martinem Polákem, stejně jako málokterý grafik nevyužívá služeb a zkušeností Radka Typovského.

Neméně podstatná je i třetí část knihy, kterou uvozuje text Michala Novotného (1985), Od autonomie ke zranitelnosti. Autonomie, jako zásadní rys svobodného uměleckého projevu, je tu chápána jako perpetuální revoluce, tj. vymezení se proti uznávaným umělcům i divákovi. Hledání svobody, kterou nejmladší generace na čas našla ve světě „postinternetu“, sel ale dle Novotného rychle vyčerpalo, povrchnost světa blyštivých sériových ploch střídá zranitelnost pohádkových světů současné malby.

Knihu uzavírá nejmladší z přispěvatelů, historička umění Eva Skopalová (1991), která se v textu Meditace o mytologiích v české malbě pokouší poctivě shrnout třicet let československé malby z hlediska své generace. Nabízí zajímavý pohled na období tzv. divokých devadesátých let až po dnešek a v podstatě tvrdí, že malbu tří dekad nelze vnímat pouze z hlediska formálního vývoje, ale zejména v souvislosti s děním v postkomunistické zemi zasazené do postkapitalistického světa. V dílech jednotlivých umělců nachází „časové smyčky“, čímž se nevědomky přiklání k cyklickému pojetí u Vaňouse, k Brozmanovu stručnému „nebraňme se malbě, jen proto, že jde o malbu“, dotýká se Hanzlíkové reflexe rozdílu mezi fotoreprodukcí a digitálním obrazem, a nakonec ladí i se zranitelností Michala Novotného, když píše, že „... hráči se symbolickými hodnotami jsme totiž my všichni.“

Obsahovým appendixem bychom mohli nazvat nezvyklý prvek s názvem Insert ve formě vzpomínky na projekt Václava Stratila s názvem Společná výstava, když Stratil v roce 1997 v Nové síni vystavil černobílé reprodukce obrazů Václava Boštíka.

Odlehčením, ale i momentem k zamyšlení může být závěrečný oddíl věnovaný anketě. Chronické otázky a veskrze zajímavé odpovědi osmnácti malířů završí „retinovou“ reflexi malby posledních třiceti let.

8 S M I Č K A

Retina: Možnosti malby (1989–2019)

19. 10. 2019 – 16. 2. 2020

zóna 8 S M I Č K A , Humpolec

publikace vydaná u příležitosti stejnojmenné výstavy

Editoři: Dušan Brozman, Emma Hanzlíková, Klára Voskovcová

Texty: Dušan Brozman, Emma Hanzlíková, Aurel Hrabušický, Michal Novotný,

Eva Skopalová, Petr Vaňous

Redakce: Olga Stehlíková

Překlad: Vít Zelinka, Jan Šindelka, Charlotte Blank

Grafický design a sazba: Štěpán Malovec, Martin Odehnal

Úprava reprodukcí: Radek Typovský, Michal Janata

Produkce: Klára Voskovcová

Spolupráce: Barbora a Zdeněk Ryznerovi, Marcela Straková a kolektiv 8smičky

Počet stran: 248

Počet reprodukcí: 146

Náklad: 408 ks

Tisk: Tiskárna Helbich, a. s.

česky s anglickým a německým shrnutím

3 různé motivy skryté ve stereogramu na obálce

Humpolec, 2019

8 S M I Č K A . C O M

ISBN 978-80-907185-6-2

Doporučená prodejní cena 448,- Kč